

Sprog og retssikkerhed. Tolke kan afgøre retssager

AF ERBIL KAYA
OG BENTE JACOBSEN

SØNDAG DEN
11. MAJ 2014
bragte avisen
Politiken en
forsideartikel,
"Dårlige tolke
truer retssik-
kerhed", hvor
vi blev citeret
for at kritisere
kvaliteten af
den tolkning,
der leveres i de danske rets-
sale.

Siden da har der været
tavs om emnet, selvom det
er almindeligt kendt, at pro-
blemet er stort og kræver
handling. Formentlig er det
endda en offentlig hemmelig-
hed, at dårlig tolkning er
retssystemets akilleshæl.

Afhøringer af tiltalte og vid-
ner udgør vigtigt bevismateri-
ale i straffesager. Det er der-
for uhyre vigtigt, at de pågæl-
dende forstår de spørgsmål,
de bliver stillet, ligesom det
er uhyre vigtigt, at deres svar
opfattes korrekt af rettens
personer.

Ydermere er det ofte afgø-
rende for en retssags konklu-
sion, om en tiltalt eller et vid-
ne virker troværdig. Hvis en
forklaring indeholder uover-
ensstemmelser eller ikke
stemmer overens med sagens

øvrige omstændigheder, kan
rettens holdning være den, at
forklaringen er utroværdig og
bør forkastes, hvilket kan væ-
re afgørende for domfædel-
sen.

Undersøgelser i USA og
Australien viser, at den
sproglige stil er afgørende
for, hvorvidt så vel advokater
som vidner opfattes som
kompetente, intelligente,
overbevisende eller troværdi-
ge.

IKKE OVERRASKENDE doku-
menterer undersøgelserne
også, at tolke har magt til at
påvirkede spørgsmål og svar i
en sådan grad, at en kompe-
tent advokat kommer til at
fremstå som inkompetent el-
ler et troværdigt vidne som
utroværdigt eller omvendt.

Undersøgelserne doku-
menterer endvidere vores eg-
ne erfaringer med tolkning
erhvervet gennem mange år
som henholdsvis forsvars-
advokat og forsker og under-
viser i tolkning.

For danske tolke har også
magt til at påvirke opfattelser
af så vel forsvarer og anklag-
er som tiltalte og vidner. For
det første er tolkene som ud-
gangspunkt de eneste, som
forstår begge sprog, dansk og
fremmedsproget, hvorved in-
gen kan kontrollere kvalite-
ten af deres oversættelser.

For det andet er der i en af-
høringsituation stor fokus
på den medvirkende tolk, for-
di denne i sagens natur taler
hele tiden. Da tolken yderme-
re placeres i vidneskranken
sammen med den tiltalte/vid-
net, kan det være vanskeligt
for rettens personer at skelne
mellem tolken, som ikke er
en part i sagen, og den tiltal-
te/vidnet.

Tolken, der alene bør opfat-
tes som en neutral oversæt-
ter, opfattes i stedet som den
tiltaltes/vidnets talerør og as-
socieres med den pågældende
des optræden. Hvis tolken
derfor famler efter ordene,
præsenterer en usammen-
hængende forklaring eller la-
der til at have sympati eller
antipati over for den tiltalte/
vidnet, kan tolken påvirke
rettens opfattelse af den på-
gældendes troværdighed og
dermed i sidste ende sagens
udfald.

Professionelle tolke forstår
betydningen af deres magt til
at påvirke opfattelsen af til-
talte og vidner, og de forstår
hvor vigtigt det er at håndtere
deres magt korrekt. Men des-
værre er tolkene i de danske
retssale meget sjældent pro-
fessionelle. Som fremhævet i
ovennævnte artikel har om-
kring 80 procent af dem in-
gen tolkeuddannelse. De har
heller aldrig bestået en tolke-

test eller skullet dokumente-
re deres kompetencer.

Derfor er erfaringerne i ret-
ten meget ofte, at tolkene har
svært ved at oversætte kor-
rekt og præcist. Mange for-
står ikke nuancer i hverken
dansk eller fremmedsproget
og er heller ikke i stand til at
medtage nuancer i deres
oversættelser.

Endvidere forstår mange
tolke ikke betydningen af at
være neutral, men lader de-
res sympati eller antipati
skinne igennem i deres over-
sættelser og/eller i deres mi-
mik og kropssprog.

OPDAGER EN DOMMER, an-
klager eller forsvarer ikke al-
tid, hvis tolken ikke oversæt-
ter korrekt og præcist eller
"farver" indholdet? Nej, det
gør de desværre ikke. De ser
kun de synlige tolkeproble-
mer, isbjergets top. De usynli-
ge problemer, dem under
vandoverfladen, har de ingen
chance for at opdage, med-
mindre de er bekendt med
det pågældende tolkesprog
– hvilket de færreste er.

Når der ikke forekommer
åbenlyse misforståelser eller
mangler, eller når den tiltalte
eller vidnet ikke erklærer sig
utryk ved tolken – hvilket
den pågældende i parentes
bemærket kun har mulighed
for at gøre gennem tolken

– kan alt virke tilforlade-
ligt, også selvom det ikke
er det.

I en dom afsagt den 27. ja-
nuar 2014 ved Retten i Hille-
rød fremgår følgende i præ-
misserne: "De tiltalte har af-
givet usikre og uoverens-
stemmende forklaringer om
disse oplysninger, hvorfor de
tiltaltes forklaringer kan tilsì-
desættes som utroværdige."
Denne formulering, som ikke
er enestående og anvendes
ganske hyppigt, viser med al
tydelighed, hvorfor det er af-
gørende, at den tiltalte virker
troværdig i retten.

Der er altså ingen tvivl om,
at tolke har magt til at afgøre
retssager. Der bør heller ikke
herske tvivl om, at den form
for magt er dødsens farlig,
når den er placeret i hænder-
ne på uprofessionelle tolke,
som ikke forstår, hvor vigtigt
det er at være neutral og at
oversætte alting korrekt og
præcist.

Der er derfor brug for hand-
ling, og det kan kun gå for-
langsomt. Som samfund kan
vi kun være interesserede i,
at retssikkerheden gælder al-
le borgere, også dem, som
har brug for tolkebistand.

Erbil Kaya er forsvarsadvokat,
og Bente Jacobsen er ph.d.
og statsautoriseret translator

Kristeligt

Dagblad

16/2-2015

S. 8 Debat